

TRANSLAET

VANDE

AMPLIATIEN

ENDE MODERATIEN PROVISIO-

nele ghedaen by de doozluchtichste Ceertzherzoghen onse sou-
uereyne Princen / tot beter onderhoudenisse ende obseruatie
van hun eeuwich Edict / ghedecreteert opt seyt ende exercitie
van d'Ambacht vanden Gentsmeden den twintichsten vande
maent van October / vanden Jaere 1608.

TOT BRVESSEL,

By Rutgeert Velpius ende Huybrecht Anthoon / ghezwozen
Druickers van hunne Hocheden / inden gulden Arent
by t'Hoff / anno 1612.

TRANSLAT

TABLE

A M P L I A T I O N

DE MODERATIONE FRATRIUM

...
...
...
...
...

...
...
...

TRANSLAET VANDE AMPLIATIEN ENDE MODE-

rationen prouisionele ghedaen by de door-
luchtichste Eertzhertoghen onse louuerey-
ne Princen, tot beter onderhoudenisse ende
obseruatie van hun ceuvvich Edict, ghe-
decreteert opt feyrende exercitie van d'am-
bacht vande Goutsmeden den xx.^{en} vande
maent van October, vanden laere 1608.
daer aff mentie ghemaect vvort int Plac-
caet ende Ordinantie vander Munten ghe-
gheuen by heure Hoocheden te Brueslele
den xiiij.^{en} van April, in desen laere 1612.
vvelcke ampliatiën ende moderatiën heure
voors. Hoocheden vvillen ende beuelen
dat punctuelijcken onderhouden ende ghe-
pberucert vvorden.

3.

Ierstlijck verstaen heure voors. Hoocheden dat
t'voors. Edict sal bliuen in zijne cracht ende wesen/
voors. zoo v'le raecht die principale substantie van
den/te weten/ den voet den welcāen de voors. Gout-
smeden schuldich zijn t'onderhouden in t'feyt van heure
wercken/ zoo van goudt als ziluer/ ende t'gene daeraen
cleeft/ particulierlijcken ghedeclareert bij tselde Edict/
Inselijck tghene in faueur vande voors. goutsmeden
2 ij gheord-

gheordincert is by t'Placcaet gegeuen op t'stuck vande
munten den lesten dach van September vanden iare
duysent sess hondert ende thirt.

33.

Die Deken ende Kegetders van t'selue ambacht
in allen goeden Steden ende plaetsen van d'onderda-
nachept van heure Hoocheden / sullen ghehouden zyn
te nemen sunderlinghe opsicht / dat voornaem egheene
materien van gout oft ziluer en worden te wercke ghes-
stelt / oft alreede ghewoont zijnde / en worden ghetrec-
kent / ghehouden ende ghewerdert voer passabel / t'yn
groote oft clepne van goude / sonder datmen de selue op
d'ooghe vanden toetsen vepelijcken kan bekennen / ach-
ten ende iugeren te houden den geordineerden voet / te
weten / tweeentwintich caraten syn gouts in allop / oft
een grep oft twee daer onder / noch oock van ziluer /
300 van groote als clepne wercken / ten yn datmen
by den steck / oft anderstius vuyter ooghen de selue
claerlijcken soude achten ende iugeren te houden elf
penninghen ende acht grepen syn zikiers in allop (ordi-
naris en voet ende keur der voors. wercken) oft ten
naesten een oft twee grepen daer onder / volghende de
patroonen oft naelden vande voors. voet / die ten effe
van dien zullen worden ghemaect ende ghelouert ac-
de voors. Deken tot heuren cost ende redelijcken pyn-
se / by den Assapreut generael van heure voors. Hooche-
den Munten / den welken men ordineert t'zelue alsoo
te doen by interuentie vande Generaale Heesters vande
zelue Munten / ende die te markeren metten cyffre
vande selue heure Hoocheden / ende ghewoonlijcken
secken vanden voors. Assapreut generael / ende dat ghe-
troutwe-

eroutwelijcken deuchdelijcken ende rechtuerdichlijcken
doende de vooz. Dekens ende Kiegeerders rghene
vooz. is/naer hen beste kenlijckheit/ ende niet wesende
alsulcke wercken ouerladen van sandure/ voozder als
om t'vergaderen / ende wt maecten van dpen noodich
soude moghen zijn/ alles sal passeren / sonder dat zn ter
saecten van sulcken behoozlijcken weerdetingen in hun
regard dact ouer sullen moghen worden geinquierere/
ondersocht oft gercercheert/welcke declaratie en d'an
dere remedie geaccordeert by t'vooz. Ediet te respecte
vande vooz. wercken zijnde meer dan ghenoech om te
repareren die verergeringe van d'alloy/ die ter saecten
vande vooz. sanduren soude moghen toecommen ouer
t'versnelten vande vooz. wercken/ men verhoopt dat
de vooz. Dekens ende Kiegeerders oft andere willende
behoirlijcken en deuchdelijcken hun qupten in t'voir.
stuk egeene oozsaecke sullen hebben van beclachen sul
ken hun debuoir ende werck doen op den vooz. voer.

333.

Ende ten eynde dat de vooz. Goutsmeden hiernaer
maels egeene oozsaecke oft redene en soude mogen heb
ben van hun t'excuseren niet achtervolcht te hebben den
voer vooz./ heure vooz. Hocheden ordineren dat elck
een van hun sal zijn gehouden hem te voozsen van ge
lijcken naelden/oft patroonen binnen veertchien daegen
oft een maent naer de publicatie van desen/ ende conti
nuelijcken de selue te houden in heure winckelen / oft
werckplaersen/om hun volghents dpen te reguleren int
sept van heuren wercken / op pene van eenen dobbelen
Ducat in specie/oft de weerde van dpen / te verbeuren
t'elcker repsen zn in ghebreke sullen bevonden worden.
Niettemin

Niettemin in gheualle dat by onachtſaemheyt oorch-
 lunckinghe oft anderſſing daernaer ghebreck bevoudeut
 waere ouer eenighe wercken alſoo gheuiſſeert / g. wer-
 deert ende ghyteekent vooꝝ goet ende paſſabel by de
 vooꝝ. **Dikens** oft **Kegeerders** / 300 ſullen de ſelue daer
 vooꝝ moeten verantwoorden in hun particulier / ende
 betaelen den intereſt ende amenden int regard van dien
 gheſtatueret / ende niet den ghenen die ter goeder trou-
 wen die hadde ghemaeckt / aenden ſelue ghepreſentert
 oft gheſonden 'en effecre vooꝝ. Ten waere nochtans
 dat zulcke ghebreck oft faulte waere gheprocedeert by
 malicie oft ſlincke practijcken vande ghenen dieſe hadt e
 ghemaecte / in welcken geualle den zeluen ghehouden
 zal zijn daerof te verantwoorden ende te betaelen de pe-
 nen / ſulcken ende amenden daer toe gheordineert / ende
 niet de vooꝝ. **Dikens** oft **Kegeerders**.

D.

Item dat de vooꝝ. **Dikens** oft **Kegeerders** niet en
 zullen vermogen te teekenen oft te wederē vooꝝ paſ-
 ſabel eenige van heuren eygen werckē / maer zal tzelſde
 gedaen worden by andere ouderlinghen vanden zeluen
 ambachte hun des verstaēde ende die leſt vooꝝ **Dikens**
 oft **Kegeerders** van dynen zullen hebben ghedient / ende
 daertoe zullen ſyn geroepen / op pene van te verbeuren
 twelf engelschen gouts oft ziluers vā elck marck werck
 tot laſte vanden ghenen die ter contrariē zoude hebbe
 gedaen / welke pene geapplic:ert zal worden tot pro-
 ſpre vande vooꝝ. ouderlingen.

Dwelck

Welck doende ende achtervolghende t'gene voorsz. schreuen is die voorsz. schreuen Scutsmeden sullen moghen vercoopen elcke once vanden wercken van goude t'zj groote / oft clepne alsoo ghewocht / ghewert eert ende geteekent tweendertich gultens onser loopender muntten volghende de permissie / ende alsoo in allen gheualle ontrent een ende een quaert ten honderde / t'ouden ordinarisen prijs dat zulcke soude weerdte zijn als materien inden muntten van heuren voorsz. Hocheden / mits die rekenende als houdende den voorsz. vollen voet. Ende andere van siluete soo groote als clepne d'once tweendijsstich stupuers ende eenen haluen voorsz. muntten / te weten / naer aduenant van een ende een halff ten honderde / bouen den ordinarisen prijs dat de selue als materie inden voorsz. Muntten souden weertte zijn / mits die insghelijcx nemende als houdende heuren vollen voet / ende niet meer.

D J J.

Item dat die Dekens ende Regeerders voorsz. ghestelt / oft te stellen in elcke goede Stadt oft plaetse van d'onderdanicheyt van heuren voorsz. Hocheden / zullen ghehouden zijn van nu voortaan te teekenen alle die wercken diemen maecten sal / met de ghewoonlijcke marckteekenen / ende bouen dyen daer by te slaen een nieuw marckteeken verscherpen vanden anderen / om t'allen enden daer by t'onderkennen alle die wercken ghemaectt ende gheteekent voorsz. date / ende publicatie van dese teghenwoordighe moderatie / ende republicatie van t'voorsz. Edict vuyt den ghenen die voortaan ghemaectt zullen worden.

Ende

Ende vuyt dyen dat d'meeſte deel vande wercken diemen noemyt grollerien hier te vozen ghemaect / endt gheteckent soude moghen worden bevonden van minder alloz als dzacht den voet ghedeclartert by r'voorz. Edict / de welke daerom (volghende d'm' hour vanden seluen) niet en souden moghen worden te coope ghestelt / maer ghecasseert ende ghezoken ter Ghinten geleuert vooz billoen / daer by de vooz. Goudsmeden souden zijn gheschapien te vallen in groote schade / waertoe heure vooz. Hoocheden begherende te vooz sien / ende de selue te betwaren van schade oft achterdeel zoo vele alst ghevoechlijcken sal moghen of konnen gheschieden / hebben den seluen gheaccordeert ende gheoctropeert by desen / dat dien nietteghenstaende zy daer mede sullen moghen doen hun proffyt / ende die vercoopen / zoo ende als zy tot hier toe hebben gedaen / Behoudelijcken dat zy elck onse niet meer en sullen moghen vercoopen als bysrich stupuers vooz. Ghinten / die faetsoenen altyt ghereserueert tot heur lieden discretie.

III.

Ende vooz soo vele raect die wercken diemen noemt minuterpen / daer inne d'meeſte desozder wordt bevonden / de vooz. Goudsmeden sullen insghelijcx hun proffyt daermede moghen doen / ende die vercoopen als andere hier te vozens ghemaect ende gheteckent / ende tot ghelijcken pypse. Ende dat alleenlijcken gheduerende den tyt ende termijn van thien maenden naer date ende publicatie van desen. Behoudelijck dat die
niet

ntet en zijn ouerlaeden van saudure / ende ghemaecte
zijn van materie houdende elff penninghen sijns siluers
in allop / ende zulcx opden streck / oft byder toutsen
claerlijcken can bekent woꝝden / waerop die vooꝝf. De-
kens ende Kegeerders ghehouden sullen zijn sunderling
regard te nemen : Ende om te schoutwen alle bedꝝoch
ende inconuenienten / oꝝdineren heure r noꝝf. Hooche-
den / dat ter stont naer de vooꝝf. publicatie byden vooꝝf.
Dekens / oft anderen die daer toe sullen ghestelt oft ge-
committeert zijn / ghedaen woꝝde visitatie in alle
winckelen / ende plaetsen daer alsulcke wercken te coop
sullen woꝝden ghestelt / ende te casseren alle de gene die
zꝝ beuinden sullen van minder allop als vooꝝf. is / oft
wel ouerladen sullen zijn met saudure / Ende bouen
dien de deliquanten te stellen in d'auenden / ende penen
gheoꝝdineert by r'vooꝝf. Edict.

¶

Item dat niemant hem en sal moghen onderwin-
den te coopen / oft te doen maeckē eenighe wercken van
gout / oft siluer om die wederō te vercoopen inde plaet-
sen van d'obedientie vande selue haere Hoocheden / ende
daerāff te maecken een trasspcke oft negociatie / ten zꝝ
dat hy zꝝ een ghezwoꝝen Goutsmet vander vooꝝf.
plaetse / op pene van te verbeuren vooꝝ elck stück r'zꝝ
groot oft clepne alsoo vercocht / oft te coope ghestelt / de
somme vā thien guldens vooꝝf. gepermitterde munte.

¶

Item dat die vooꝝf. Goutsmeden / oft pemant van
hunlieden ghecocht oft vercreghen hebbende eenich
B stucks:

stuck werck van gout oft ziluer tot rebelijcken pypse /
sonder gheaduert teert te zijn dat sulcx waere verlozen /
ondraghghen / oft ghestolen ghtweest / ende dat hebben
de selue ghestelt ten thoon open aertlijck den tyt ghe-
ordineert by den vyftiensten artikel vā t'voorsz. Edict /
dat zi van daer aff hun proffyt daermede sullen mogen
doen / sonder daer ouer te moghen worden ghtinquire-
teert oft ghtreccereert.

¶ ¶ ¶

Item op de pene gheordineert byden thiensten arti-
kel van t'voorsz. Edict (alwaer verboden is / dat nie-
mant en vermach te doen oft laeten tecken en zijne
wercken anders dan by den Bekens ende Kegeerders
vander plaersen daer die sullen zijn ghemaeckt) men
verbiet aen eenenpeghelijcken vanden voorsz. Gouts
sinden te leenen aen eenen anderen zijn eyghen pon-
chioen / oft marckteecken / om daer mede ghetec-
kent te worden enige wercken by hem niet ghemaeckt /
om te schouwen d'inconuenienten die daer wt souden
moghen procederen.

¶ ¶ ¶

Item dat alle Orientale steenen sullen gheset worden /
te weten den dicken Diamant op zijn tente / ende
anderz naer aduenant dat naer de gheeghentheit van
heure dichte sal zijn ghtrequireert / maer en sullen egge-
ne moghen gheset worden op sturckens van spiegels /
op pene van die te verliesen ende verbeuren metten
wercken daer inae die souden zijn ghestelt / ende op
ghelijcke pene en sullen egheene andere moghen verset /
oft ge

oft ghestelt worden anders als op heure ghetwoonlijcke ende behoortijcke fouliet / sonder te moghen worden gheaccomodeert met eenighe colouren / ten ware dat daer innē waren ghesnedē oft ghegraucere etnighe wapenen / oft andere dinghen om te dienen vooz cachet oft marcke.

¶ ¶ ¶ ¶.

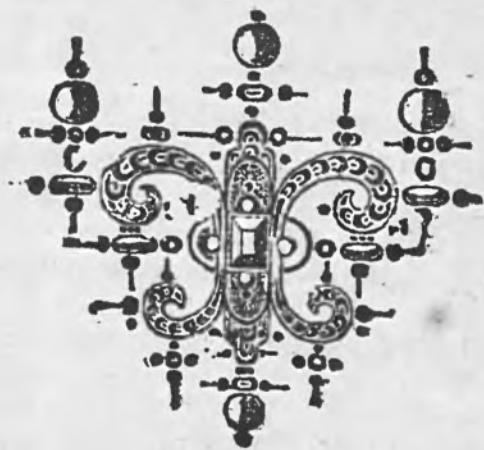
En 390 vele vooz raecht de balancen ende gewichten gementionneert int verchienstē artikel van t'vooz. Edict / daer ouer de vooz. Gouernementen hun hebben ghedoleert / hoe wel dat t'ghene soo dyen aengarnde is gheordneert / gheheerlijcken is conform / ende van gheelijcker substantie als t'ghene van outs op gheelijck stuck gheordneert ende ghestarueert is / des nietteghenstaenste ont in allez hunlieden volle mate te gheuen / ende de selue behulpich re zijn vooz soo vele de rebene soude moghen / oe laeten / sullen daerom volstaen ende passeren / aengaende de vooz. balancen / mits hun voozsiende vande beste ende rechtueerdichste die zn sullen connen becommen / sonder daer ouer te moghen worden gherepzehendeert ter saecken van eenighe ongheelijckheyt van d'icn / ten ware dat sulcke te zerr groff ende wt den weghe waere / met conditie nochtans dat zp lieden (daer mede waghende) schuldich sullen zijn te verschalen t'ghene zn coopen sullen / oft vercoopen van d'een zpde vande balancen tot d'andere : ende ingheualle zn eenighe ongelijckheyt beuinden / sullen alsdan ghouden zijn sulcke ongelijckheyt te reparteren ter heft / ende volghents dien te maecken staet / ende rekeninghe van t'ghene zn sullen hebben gecocht oft vercocht / ende andersins niet.

Voorts belangende seker beclach by de voorsz. Gonts
 sincken ghedaen ouer d'inhout vanden twintichsten
 artikel / van t'voorsz. Edict / darinnen exemplaerlijcken
 straff doen sal/ouer de misbruycken int voorsz. artickel
 verhaelt/heure Hocheden zijn te verden dat den voorsz.
 straff ghedaen wozde ter discretien/ ende arbitrage van
 den Rechter/Behoudelijck nochtans ingheualle promp
 telijcken soude blijcken van eenich misbruyck of
 ouertredinghe gheperpetreert / of ghecommitteert te
 ghens de dispositie van eenighe artikelen / of pointen
 begrepen int voorsz. Edict / of wel in dese teghenwoorz
 dighe moderatie / ende ampliatio / soo sullen die delin
 quanten (t'zn dat zn opt sent beuonden zijn/ of dat an
 derffins daerass ware ghebleken by twee ghetuyghen /
 of anderffins) behoorlijcken ghehouden zijn te nam
 priseren die mulcten / penen / ofte amenden daer uue
 zn souden zijn veruallen/aleer zn in recht sullen moghen
 worden ontfanghen / om hun te opponeren ende daer
 toe te worden bedwonghen by vercoopinghe van heure
 goederen ende apprehensie van heure personen/ by als
 den t'selfde anders niet en soude connē worden gedaē.

Ende racckende t'ghene hebben verthoont die De
 lens ende andere van d'Anbacht vande Herckeniers
 binnen de Stadt van Bzuessele / soo mondelinghe als
 by gheschripte teghens d'inhout vanden eersten ende
 zeuenthieste artikelen van t'voorsz. Edict / nopende
 die goude ende zilvere lacckenen / Clinckanten / Can
 sullen / Passimenten / ende ghelijcke wtrecken gemaccht
 van ge

van ghetrocken / gheweuen / oft ghesponnen gouten
oft zilueren draet / oft wel van andere dperghelijcke
van copet vergult / oft ouersiluert / welcke wercken
voord' meeste deel zijn oft worden ghemaecte buyten
s'landts / ende namentlijcken tot Milanen / al waer die
Coophieden die zijn coopende om herwertfouer te bryn-
ghen / te distribueren / ende te vercoopen / sonder te
connen onderwoyren zijn oft gheassubieectert worden
der voorsz. Ordinantie / als niet wesende herwertfou-
re ghemaecte / oft gheweuen / ende bouen dyen ouer-
mits den gouden / oft zilueren draet / oft wel anderen
van copet vergult / oft ouersiluert (daer aff eenighe
van ghelijcke voorsz. wercken eensdeels in dese landen
van herwertfouer worden ghemaecte) ghebrucht wor-
den inden seluen wt anderen / ouermits t'ghebruyck
niet en is van die herwertfouer te maecken / Men ac-
cordeert den voorsz. Merceniers dat niet teghenstaende
d'inhouden vanden voorsz. eersten ende zeventhienden
artickelen van t'voorsz. Edict / yn vzhelijcken sullen
vermoghden te coopen / herwertfouere te brynghen / ende
te vercoopen alle soorten vande voorsz. wercken / zoo
ende ghelijck yn ter goeder trouwen ghewoonlijck zijn
te doen / ende tot noch toe ghedagen hebben / sonder
daer onet te moghen worden ghetroubleert oft ghe-
recercheert. Behoudelijck dat onder de voorsz. sone
wercken niet en sal moghen zijn ghemenght eenighen
ghetrocken / gheweuen / oft ghesponnen draet van
coper vergult oft ouersiluert / op de verkeurte vanden
wercken daer inne alsulcke menghelinghe soude mo-
ghen worden beuonden oft bekend. Ende bouen dyen
dat den ghenen oft de ghene die de selue souden heb-
ben vercoacht / oft hun veruoodert te vercoopen / sul-
len arbitralijcken gecorrigiert wordē naer gelegentheyte
vander

vander saecken / waer op de voorsz. Dekens vande
Herceniers sullen ghehouden zijn te nemen sunderling
regard: ende desghelijcx dat niemant hem en veruoi-
dere te vercoopen eenighe vande voorsz. wercken van
coper vergult oft ouersiluert / dan voorsz. sulcx als die
zijn / met last van wtdruckelijcken t'selue te verclaren /
op pene van achterhaelt te zijn van valscheit / ende ge-
cozrigeert te worden naer t' verhepsschen vande saec-
ken. Ghedaen te Brusselle den veertiensten dach van
April / duysent zesse hondert twelfue. Aldus ghepa-
rapheert H. V. Onders staet gheschreuen Albert.
Ende wat leegher / Ter Ordinancie van heure Hooch-
heden, ende ghereeckent Verrepen.

PRIVILEGIE.

DIE Eertz-hertoghen laeten toe ende permitteren *Rutgeert Velpius ende Huybrecht Anthoon*, ghelworen Boec-druckers van desen Houe, alleen te moghen drucken dit teghenwoordich Edict ende Placcaet, ende bouen dien generalijck alle Placcaeten ende Ordonnancien by hunlieden ghemaect, oft al noch te maecten, in Duyts oft François, met scherp verbodt aen allen andere Boec-druckers, de selue in gheender manieren nae te drucken, oft elders ghedruckt al hier te vercoopen, op de penen ende boeten breeder verclaert in de opene briefuen van hare Hoocheden, hen tot dien eynde verleent, op heden den xxiiij. dach van Meye, Anno duy- sent sesse hondert ende neghen

Onderteeckent

Berty.

Ghelijcke Priuilegien ende Oſtroyen zijn verleent wt singuliere gratie by haere Doorluchtichste Hoocheden aen *Rutgeert Velpius*, ende *Huybrecht Anthoon*, Druckers vanden Houe inden Raede van Brabant.

Gheteeckent

Buſchere.